

(əvvəli “Xalq qəzeti”nin 2023-cü il 7, 13, 15, 17 may, 24 və 26 iyun nömrələrində)

“Bu işlərlə biz özümüzü məşğul olacağıq”

SSRİ dövründə ermənilər Kəlbəcər-dəki qızıl mədənlərini oğurluq yolu ilə istismar etmək istəmişlər. Bundan xəbər tutan Heydər Əliyev mənfur qonşuların bu niyyətinin qarşısını almışdır. Bu barədə ulu öndər Kəlbəcər rayonunun Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğalının 4-cü ildönümü ilə əlaqədar Nərimanov rayonundakı yataqxanada məskunlaşmış Kəlbəcər məcburi köçkünləri ilə görüşdəki çıxışında ətraflı söhbət açmışdır:

– Kəlbəcərdə zəngin qızıl yataqları var. Təəssüf ki, keçmiş illərdə, yeni 50-ci illərdə bu qızıl yataqlarının axtarılması, qızılın çıxarılması ilə məşğul olmamışdılar. Bu da həmin dövrdə Azərbaycan rəhbərlərinin fərasətsizliyinin, ağılsızlığının, o vaxtlar Azərbaycanda iş başında olan ermənilərin xəyanətinin nəticəsi idi. Kəlbəcər rayonundakı qızıl yataqları, guya, perspektivli deyildi və onların istismarı iqtisadi cəhətdən səmərəli hesab edilmirdi. Ancaq siz kəlbəcərlilər yaxşı bilirsiniz ki, Ermənistanın Cermuk rayonu ilə bizim Kəlbəcər rayonu arasındakı dağın o tərəfində ermənilər hələ 50-ci illərdən Zod yatağını istismar edir, oradan qızıl çıxarırlar. Sonra onlar tunel açaraq Azərbaycana aid yataqdan– bizim ərazidən qızıl çıxarmağa başlamışdılar. Bu, təxminən 70-ci illərin sonlarında idi. Həqiqətə naminə deməliyəm ki, bu barədə ilk dəfə o vaxt Kəlbəcərdə Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi işləmiş İncilab Nadirov mənə böyük həyəcanla məlumat verdi. Mən böyük bir komissiya təşkil edib oraya göndərdim, Moskvaya müraciət etdim. Bu sahəyə baxan nazir Lomakonu Azərbaycana dəvət etdim, ciddi danışıqlar apardım, Ermənistanın Zod qızıl mədəninin Azərbaycanda gördüyü işlərin qarşısını aldım. Bildirdim ki, bu işlərlə biz özümüzü məşğul olacağıq.

Heydər Əliyev dərsləri

O vaxt mütəxəssislərimizi çağırdım. Onlardan soruşdum ki, nə üçün dağın o tərəfində Ermənistan 20 ildir qızıl çıxarmaqla məşğuldur, amma siz dağın bu tərəfindəki yatağı bağlamısınız ki, bu yatağın istismarının gələcəyi və böyük əhəmiyyəti yoxdur? Bax, həyatımızda belə günahlar və səhvlər də olmuşdur. O vaxt mən bunun qarşısını aldım. Kəlbəcərdə, Azərbaycanda qızıl mədənlərinin yaranması haqqında lazımı tədbirlər gördüm. Lakin sonra mən Moskvaya getdim. Daha sonra başıma gələn işləri siz bilirsiniz. Bu məsələ sonra öz həllini tapa bilmədi.

“Bildirdim ki, respublikada rüşvətxorluq var”

Sovetlər Birliyində rüşvətxorluq mövcud olsa da sovet ideologiyasına müvafiq olaraq bu barədə heç kim ucadan danışa bilməzdi. 1995-ci ildə Brüsseldə soydaşlarımızla görüşdə ümummilli lider bu sindromu ilk dəfə necə sindirdiyi barədə geniş məlumat vermişdi.

– Bəli, rüşvətxorluq var idi. Ancaq bunu adamlar yalnız bir-biri arasında deyirdilər. Heç bir rəhbər işçi demirdi ki, bizim cəmiyyətdə rüşvətxorluq var. Fikirləşirdilər ki, bunu desək, kapitalistlər bundan istifadə edəcək, ölkəmizi hörmətdən salacaq, imicini korlayacaqlar. Mən Azərbaycana rəhbər seçildəndən bir ay sonra böyük bir məruzə etdim. Həmin məruzəmdə Azərbaycanın rüşvətxorluq haqqında açıqca danışdım. Bildirdim ki, respublikada rüşvətxorluq var və bununla mübarizə aparmaq lazımdır. Vəzifəli adamlar vəzifələrindən öz şəxsi məqsədləri üçün istifadə edirlər və sair. Bütün xarici radios-

tansiyalar – “Azadlıq”, “Amerikanın səsi” və başqaları mənim fikirlərimi bir ay təkrar etdilər və dedilər ki, Azərbaycanda böyük bir inqilab əmələ gəlib, nə olub? Yeni bir rəhbər gəlib açığca deyir ki, respublikada rüşvətxorluq var. Onlar da bundan istifadə etdilər. Sovetlər İttifaqının o vaxtkı başçısı Leonid Brejnev təxminən bir aydan sonra mənə telefonla zəng etdi, dedi ki, sən orada nə edirsən? Soruşdum ki, nə barədə? Dedi ki, xarici qəzetlər, radiostansiyalar Azərbaycandan çox şeylər yazırlar. Yazırlar ki, sən orada adamları həbs edirsən. Cavab verdim ki, bəli, bəzi adamları həbs etmişik. Soruşdu ki, nəyə görə? Dedim ki, onlar rüşvət alıblar, ona görə də həbs olunublar. Soruşdu ki, bəs belə şeylər danışmısan? Dedim ki, bəli, danışmışam. Mən ondan soruşdum ki, siz bunları haradan bilirsiniz? Dedi ki, həmin xarici qəzetlərin, radiostansiyaların materiallarının xülasəsini mənə veriblər, oradan bilərəm. Soruşdum ki, bəs öz işçiləriniz bu barədə Sizə məlumat verməyiblər? Axı mən belə addım atarkən onlar bunu bilirdilər. Dedi ki, yox, onlar mənə heç nə deməyiblər. Mən bu barədə ona telefonda təxminən 45 dəqiqə ətraflı danışdım. Axırda o dedi ki, düz etmişəm. Bundan bir il sonra ilk dəfə Moskvada Kommunist Partiyasının qurultayında Brejnev öz məruzəsində dedi ki, bizim cəmiyyətdə rüşvətxorluq var və onunla mübarizə aparmaq lazımdır.

“Mənim boğazımdan tutmuşdular”

Ulu öndər ölkədə də mühüm tikintilərin təşəbbüskarı olmuşdur. O, bu sahədə öz ideyalarını hərtərəfli əsaslandıraraq layihələri gerçəkləşdirməyə

nail olurdu. Ulu öndər Şəmkir su elektrik stansiyasının fəaliyyəti ilə tanışlıq zamanı çıxışında bu məsələyə toxunmuşdu:

– Mən vaxtilə Şəmkir Su Elektrik Stansiyasını yaratdım, yaxud Yenikənd Su Elektrik Stansiyasının əsasını qoydum. Başqa tikintilər də var. Mən bayaq dedim, biz Mingəçevir Su Elektrik Stansiyasında 8 blok qurmuşuq. Həmin blokların hər biri 300 meqavat enerji verir. Biz o vaxt birinci bloku quranda mən oraya getdim. Bu, böyük bir hadisə idi. O dövrdə bizimlə nə qədər mübarizə aparırdılar ki, burada su elektrik stansiyaları yaratmaq olmaz.

Tarixdir, fürsət düşüb, bir məsələni də bildirmək istəyirəm. Özü də bura gözəl yerdir, mənim də kefim bir az açılıb. Hətta mənim doğma böyük qardaşım Həsən Əliyev akademik idi... O, Azərbaycan ekologiyasının birinci müdafiəçisi, Azərbaycan Təbiəti Mühafizə Cəmiyyətinin başçısı idi, həqiqətən də, respublikamızın təbiətini çox gözəl bilirdi, necə deyirlər, canını buna – həm meşələrə, həm sulara, həm torpağa – hamısına sərf etmişdi. Həsən Əliyev bunları eşidib mənim yanıma gəldi ki, sən nə edirsən, bunu belə etmək olmaz, bu stansiyalar havanı çirkəndirəcək, filan edəcək. Dedim ki, a kişi, bəs bizə elektrik enerjisi lazımdır. Dedi ki, qoy elektrik enerjisini ruslar versinlər. Bildirdim ki, ruslar elektrik enerjisi verirlər, amma mən istəyirəm bizim özümüzünkü olsun. Mən istəmirəm ki, həmişə onlara ümidli olaq. Bizim

bir neçə dəfə belə söhbətimiz oldu. Hətta bir dəfə böyük bir iclasda mənim əleyhimə çıxış etdi. Hamı məəttəl qaldı ki, Azərbaycanın rəhbəri, Mərkəzi Komitənin birinci katibi iclas aparır, böyük qardaşı da durub onu tənqid edir. Hava məsələsindən sonra dedilər ki, Mingəçevir gölündən götürülən su elektrik stansiyasında dövr edib su kanalına verildəndə həmin suyun temperaturu iki dərəcə artacaq. Temperaturu iki dərəcə artan həmin su kanal vasitəsilə tarlalara gedəcək və pambığa zərər verəcəkdir. Bu yadınızdadır?

Müslüm İmanov: Bəli. O vaxt bizi Özbəkistana göndərdiniz. Gedib gördük ki, orada da belə bir stansiya var, oradan çıxan suyu tarlalara verirlər.

Heydər Əliyev: Bəli, gəlib bunu mənə dedilər. Mənim boğazımdan tutmuşdular ki, bunu etmə. Amma mən heç bir şeyə baxmadım. Yenə də deyirəm, hətta böyük qardaşımın da – mən ona çox böyük hörmət edirdim. O, çox böyük alim idi – sözüne baxmadım. Biz həmin stansiyaları tikməyə başladığımızda, indi təsəvvür edin, orada 8 blok var, onlar 2400 meqavat enerji verir. Yeni, bütövlükdə, Azərbaycanda istehsal edilən 5000 meqavat elektrik enerjisinin yarısını onlar verir. Başa düşürsünüz, əgər bu olmasaydı, indi Azərbaycan nə gündə idi? Əgər Şəmkir Su Elektrik Stansiyası – bu, 380 meqavat enerji verir – olmasaydı, indi Azərbaycan nə gündə idi.

“Bəlkə də Allahın işiydi”

Stansiya ilə tanışlıqdan sonra Prezident vaxtilə Azərbaycanda atom elektrik stansiyasının bünövrəsinin qoyulduğunu, lakin tikintisinin baş tutmasını belə izah etmişdi:

– Biz burada belə stansiya tikməyi planlaşdırırdıq, hətta yerini də müəyyən etmişdik – Duvannının yanında. Orada bir az işlər də aparırdıq. Hətta o vaxt bunu bizə vermirdilər. Xatirinizdədir ki, Gürcüstan hətta gətirib Mingəçevirin yaxınlığında, yuxarıda, sərhəddə bir atom elektrik stansiyası tikmək istəyirdi. Biz buna etiraz etdik. Çünki belə çıxırdı ki, onlar bunu gətirib respublikamızın sərhədində tikmək istəyirdilər ki, tullantılar gəlib bizim əraziyə keçsin. Bizim Mingəçevir Su Anbarının zəhərlənməsi çox böyük təhlükə qarşısında idi. Yenə də deyirəm, biz buna etiraz etdik, çox çətinliklər çəkdik. Amma fikirləşdik ki, gərək biz də bir atom elektrik stansiyası tikək. Ona görə də bu barədə məsələ qaldırdıq. Bizə icazə vermirdilər. Mən sizə deyim ki, bu məsələdə bir az yarış oldu. Bir tərəfdən gürcülər, bir tərəfdən də biz məsələ qaldırdıq. Amma mən buna nail oldum ki, atom elektrik stansiyasının layihəsi hazırlandı. Duvannından aşağıda, Navahıda onun üçün yer ayrıldı. Mən Moskvada işləyəndə gürcülər gəldilər ki, kömək edin, bizim atom elektrik stansiyası tezliklə fəaliyyətə başlasın. Mən Energetika nazirinə bir-iki dəfə göstəriş də vermişdim. Amma sonra Çernobıl hadisəsi oldu. Gürcüstanın o vaxtkı birinci katibi Pati-aşvili – o, prezident seçkilərində Eduard Şevardnadzeyə alternativ idi, prezident olmaq istəyirdi – mənim yanıma gəldi. Dedi ki, göstəriş verim, Gürcüstanda atom elektrik stansiyasının tikintisini gücləndirsinlər? Cavab verdi ki, yox, yox, lazım deyil. Həmin Çernobıl hadisəsindən sonra hamı atom elektrik stansiyası tikməkdən çəkindi. Bəlkə də Allahın işiydi, gərək belə olaydı ki, biz bu işə qarışmaydıq. Çünki o vaxt hamını inandırırırdılar ki, bu, çox təhlükəsizdir. Amma necə təhlükəli olduğunu, həm Ukraynanın, həm də Belarusun indiyədək bundan nə qədər əziyyət çəkdiyini, nə qədər insanın şikəst olduğunu görürsünüz.

“Adıma heç nə vermək lazım deyil”

Həmin tədbirdə ulu öndər jurnalistin “Şəmkir və Yenikənd Su Elektrik stansiyalarını Siz yaratmışınız. Amma bu silsiləyə Sizin adınızın verilməsinə nə üçün razı olmadınız?” –sualına belə cavab vermişdi:

– Əzizim, bilirsiniz, bunu dəfələrlə demişəm – nə qədər ki, bu dünyada yaşayıram, mənim adıma heç nə vermək lazım deyil. Mən bunu istəmirəm. Məsələn, Milli Məclisdə o qədər məktublar var ki, Heydər Əliyevə Milli Qəhrəman adı verilsin. Mən demişəm ki, həmin məktubları arxivə qoyun. Birincisi, mən Azərbaycanın Prezidentiyəm, özüm-özümə mükafat verə bilmərəm. Çünki Milli Qəhrəman adı üçün gərək mən fərman verəm. Mən bunu edə bilmərəm. Ad vermək üçün də gərək mənim fərmanım olsun. Şəxsən mən fərman verməsəm də mənim idarəmdə olan adamlardan kimsə bunu etməlidir. İkincisi, bu mənim təbiətimə uyğun deyil. Bu dünyada heç kəs daimi deyil. Vaxt gələcək, mən də bu dünyanı tərk edəcəyəm. Əgər xeyirxah insanlar mən dünyadan gedəndən sonra da indiki kimi belə düşünsələr, onlar nə etsələr, mənim ondan xəbərim olmayacaq. Onlar bu barədə sərbəstdirlər.

Jurnalist: Amma xəbəriniz olsa yaxşıdır.

Heydər Əliyev: Bəlkə o dünyaya kim-sə gəlib məlumat verdi.
(ardı var)

Faiq SADIQOV,
Əməkdar jurnalist